

Nederlandse Ornithologische Unie

Gerrit Anton Brouwer (1898-1981)

Op 25 juli 1981 overleed op 82-jarige leeftijd in zijn flat in Soest Dr G. A. Brouwer, erelid van de Nederlandse Ornithologische Unie (1968), bestuurslid van de Nederlandsche Ornithologische Vereeniging (1929-56) en vele jaren lid en secretaris van de redactie van *Ardea*. Ter gelegenheid van zijn zeventigste verjaardag stelde zijn vriend Dr G. W. (Sjoek) Harmsen een uitstekend verhaal samen van zijn leven en werken met een foto en een volledige bibliografie (*Limosa* 43 (1970): 61—71). Bij zijn tachtigste verjaardag schreef de redactie van *De Lepelaar* een waarderend stuk (*Lepelaar* 60 (1979): 59). Thans kunnen dus alleen nog enkele aanvullende gegevens worden verstrekt, alsmede een waardering van Brouwers wetenschappelijke werkzaamheden.

Gerrit Anton Brouwer was een faunistisch en historisch ornithologisch onderzoeker en een natuurbeschermer in hart en ziel. Zijn talrijke geschriften, geschreven in een perfecte stijl, zijn zakelijk en nuchter. Hij hield van goed Nederlands en heeft als redacteur van *Ardea* heel wat stukken grammaticaal verbeterd of zelfs geheel, in zijn markante open handschrift, herschreven. Zijn eerste publicaties zijn zuiver faunistisch, zoals de elk twee regels tellende, mededelingen „Roodborsttapuit in den Winter” (1916) en „Sijsje” (1917) in *De Levende Natuur* (20: 439, 22: 199), gevolgd door vermeldingen van de vondst van een Doodshoofdvlinder (1917), „Schelpen op akkers” (1918), een biddende Ruigpootbuiszard (1918) en Steenarenden in Zwitserland (1924) in hetzelfde tijdschrift.

Samen met François Haverschmidt, Gorus J. van Oordt en Jan Verwey heeft hij in de jaren 1920 en 1930 de Nederlandse avifaunistiek vernieuwd op een verfrissende en radicale wijze die velen thans vergeten zijn of niet meer begrijpen. Groepen van in zijn tijd nog weinig talrijke jeugdige enthousiastelingen als die van het „Trekstation Noordwijk aan Zee” en „Club van Trekwaarnemers” hebben Brouwer onder hun oprichters en leden geteld; deze hebben zich evenwel nooit van de Nederlandse Ornithologische Vereeniging willen vervreemden en dat is een grote verdienste geweest. De ieder jaar in omvang en betekenis toenemende rubriek van veldwaarnemingen, waarvan Brouwer van 1922 tot 1946 de broedvogels voor zijn rekening nam en achtereenvolgens Verwey, Haverschmidt, van Dobben en Jonge de trekvogels, bleef in *Ardea* verschijnen. Het nog steeds gebezigde vignet op het omslag van *Ardea* is van Brouwers hand.

In zijn lange leven als veldwaarnemer heeft Brouwer bijgedragen aan eerste waarnemingen van en publicaties over zulke voor ons land nieuwe of zeldzame broedvogels als Slechtvalk (1927, '30), Kleine Mantelmeeuw (1927, '30), Stormmeeuw (1930); door Brouwer

hardnekkig Kleine Zeemeeuw genoemd), Steltkluut (1936), Bonte Strandloper (1936), Barmsijs (1936), Witwangstern (1938), Dwergmeeuw (1942), Klein Waterhoen (1944). Tot zijn beste publicaties op faunistisch gebied behoren zijn samenvattende artikelen over de Aalscholver (1926, '27), Blauwe Reiger (1926, '27) en Lepelaar (1964). Deze artikelen hebben bovendien een duidelijk beschermingsaspect. Daaraan kon hij zich nooit onttrekken. Dat geldt ook voor de eveneens sterk documentair getinte pleidooien voor het behoud van Otter, Zeehond en Edelhert. Maar daarmee zijn wij al helemaal op het terrein van de natuurbescherming gekomen waarover op andere plaatsen wel uitvoeriger zal worden gesproken. Toch moet er ook hier nog iets van gezegd worden; zonder dat zou men Brouwer niet goed kunnen begrijpen.

Brouwer heeft lang over zijn studie in de biologie aan de Rijksuniversiteit te Groningen gedaan (1920-34). Zijn promotie op het proefschrift *Historische gegevens over onze vroegere ornithologen en over de avifauna van Nederland* vond pas op 20 januari 1954 op 55-jarige leeftijd te Leiden plaats. Promotor was Prof. Dr H. Boschma, directeur van het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie, waaraan Brouwer van 1947 tot 1963 als wetenschappelijk medewerker ten behoeve van de natuurbescherming was verbonden. Reeds eerder evenwel (1934) was hij begonnen met voorbereidingen voor een proefschrift „Veranderingen in de (vertebraten-)fauna van Nederland in de laatste honderd jaar”, daartoe gestimuleerd door Prof. Dr L. F. de Beaufort, destijds voorzitter van de Nederlandsche Ornithologische Vereeniging en buitengewoon hoogleraar in de zoögeografie te Amsterdam. Brouwers publicatie over „De verarming van de fauna” in het gedenkboek *Vijftig jaar natuurbescherming in Nederland*, uitgegeven ter gelegenheid van het gouden jubileum van de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland (1955, uitgave 1956) had op zo'n proefschrift kunnen uitlopen.

Op natuurbeschermingsgebied zou zijn in boekvorm verschenen en mooi geïllustreerd geschrift over *De organisatie van de natuurbescherming in de verschillende landen* (Amsterdam, 1931; Engelse uitgave 1938) eveneens de basis van een proefschrift gevormd kunnen hebben, maar destijds zou dat in academische kringen misschien nog niet aanvaardbaar zijn geweest. De hartekreet van Brouwer, „Welke hoogleraar of welke volksuniversiteit geeft eens een college of leergang over natuurbescherming?” (*Levende Nat.* 29 (1924): 132) was in die tijd dan ook zeer terecht. Het lidmaatschap van wat later de Natuurwetenschappelijke Commissie van de (Voorlopige) Natuurbeschermingsraad zou heten (1937-69) en zijn deelname aan de besturen van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland, de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels en de Internationale Raad voor de Vogelbescherming (ICBP) waren voor hem doel en vervulling van het leven tegelijk. Zijn lange, rijzige gestalte was in deze kringen een be-

kende en rustgevende verschijning. Brouwer was een ethisch zeer hoogstaand mens en zijn gevoelens ten aanzien van de grond voor natuurbescherming waren dienovereenkomstig. Hij vervulde zijn plicht als natuurbeschermers zoals een kunstenaar dat zou doen met de instelling van *l'art pour l'art*; wel wat verschillend van het vaak zelfzuchtige natuurbehoud van de maatschappij van tegenwoordig. Hij zag in de ontginning van wat destijds „woeste gronden” werden genoemd en in de massa-recreatie al gauw wezenlijke antipoden van de natuurbescherming. Soms deed hij daarover wel eens te drastische uitspraken. De praktijk heeft hem evenwel volkomen in het gelijk gesteld. Verheugend en voor zijn evenwichtige werkwijze doorslaggevend was de omstandigheid dat Brouwer in heel zijn streven en werken op bewonderenswaardige wijze door zijn tweede echtgenote Johanna Imena Pierson (sedert 1940) is geholpen en gesteund.

Aan de lijst van publicaties die de kort vóór hem, op 2 juni 1981, overleden Sjoek Harmsen in 1970 samenstelde kunnen nog enkele worden toegevoegd die klaarblijkelijk over het hoofd zijn gezien. Het worden er nu totaal 108. Zijn laatste publicatie verscheen in 1974: „De eendenkooien mogen niet verdwijnen” (*Vogeljaar* 22: 721—731); hierin geeft Brouwer nog eens op zijn kenmerkende, gedocumenteerde wijze zijn visie op allerlei praktische natuurbeschermingsproblemen. Brouwer schreef bovendien nog minstens 67 „Korte Mededelingen”, eerst in *De Levende Natuur*, later in *Ardea*, over Aalscholvers, Roerdompen, Blauwe Reigers, biddende Steenuilen, Bruinkopgorzen en vele andere onderwerpen; voorts ten minste 38 boekbesprekingen, de meeste daarvan in zijn periode als redacteur van *Ardea*.

GERRIT ANTON BROUWER was een veldbioloog en natuurbeschermers van de oude stempel, met een *gentleman-like* stijl. Hij bestudeerde de onderwerpen en problemen onbevangen en terdege alvorens er zich in woord of geschrift over te uiten. Hij was wars van publiciteit en sloot zich niet aan bij actiegroepen. Hij heeft niettemin veel bereikt. Hij was een rustig mens met stille diepgang, die de natuur bewonderde vanwege haar eigen waarde.

KHV

Stichting Vogeltrekstation

In de loop van het jaar 1977 besloot het toenmalige bestuur van de Stichting Vogeltrekstation, ten einde van het voortbestaan van de in 1931 onder de naam „Vogeltrekstation Texel” opgerichte stichting en van de voortzetting van het werk verzekerd te zijn, het bestuur zo mogelijk onder te brengen bij de Nederlandse Ornithologische Unie.

De daarop onder voorzitterschap van de heer J. G. van Marle met het bestuur van de NOU gevoerde besprekingen leidden er tenslotte toe dat in een bijeenkomst, welke op 26 april 1978 plaats vond in de Industriële Club te Amsterdam, de bestuursoverdracht plaats vond. De secretaris van de NOU, Dr G. C. Boere, vertolkte de waardering voor het door de Stichting Vogeltrekstation in het bestuur van de NOU gestelde vertrouwen en sprak de hoop uit dat dit bestuur er in zal slagen de taak van de Stichting Vogeltrekstation goed te behartigen, waardoor een oude ornithologische „organisatie” met een boeiende geschiedenis (cf. *Limosa* 53: 129-136) kan blijven voortbestaan binnen het geheel van de huidige Nederlandse ornithologische verenigingen en instituten.

In 1979 is de Stichting Vogeltrekstation conform de nieuwe wettelijke bepalingen ingeschreven in het Stichtingenregister, aangehouden bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam. Het bestuur bestaat thans uit de leden van het bestuur van de NOU met daaraan toegevoegd de heren B. J. Speek en Dr A. J. Cavé. Het dagelijks bestuur is als volgt samengesteld: Dr R. H. Drent (voorzitter), Drs E. J. M. Veling (secretaris), J. Rampen (penningmeester, wnd. secretaris), B. J. Speek (bestuurder), Dr A. J. Cavé (bestuurder).

De huidige taak van de Stichting Vogeltrekstation bestaat uit het subsidiëren van een aantal vogelringstations. Gegadigden voor deze subsidiëring worden jaarlijks opgeroepen in het contactblad voor ringers *Op het Vinketouw* (uitgave Vogeltrekstation, Arnhem).

Behalve door de inkomsten, uit het effectenbezit en een spaartegoed van de Stichting voortvloeiende, wordt deze subsidiëring mogelijk gemaakt door vrijwillige bijdragen van particuliere zijde. De Stichting zou gaarne uitbreiding willen geven aan haar taak, waarbij zij denkt aan het verlenen van steun aan onderzoek, de vogeltrek rakende, aan het (mede) mogelijk maken van publicaties op dat gebied en dergelijke. Het bestuur stelt zich voor met een zekere regelmaat van de activiteiten van de Stichting verslag te doen op de pagina's van *Limosa*.

Zij doet bij dezen gaarne een beroep op diegenen, die het werk van de Stichting Vogeltrekstation zouden willen steunen, een al dan niet periodieke bijdrage te storten op postrekening 104 706 t.n.v. Stichting Vogeltrekstation, Katwijk ZH.

J. Rampen